

Марко Шунца

Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Београд – Србија
e-mail: msuica@f.bg.ac.rs

ЈЕДАН АСПЕКТ ОДНОСА СРПСКЕ ЦРКВЕ И МОРАВСКЕ СРБИЈЕ НА КРАЈУ 14. ВЕКА Преиспитивање „случаја“ војводе Обрада Драгосаљића*

Апстракт: У раду се разматрају односи између господара Моравске Србије, Српске цркве и других релевантних политичких чинилаца крајем XIV века. Баланс моћи између породичне владавине Лазаревића и господина Вука Бранковића после Косовске битке у великој мери је био обликован спољним утицајима, али и подршком Српске цркве. Сликовит пример сложености истраживања везаних за односе световних и духовних институција представља „случај“ Обрада Драгосаљића, преко кога се преламају различите појаве из политичке, друштвене и сфере цркве.

Кључне речи: Лазаревићи, Вук Бранковић, Моравска Србија, Српска црква, Хиландар, Обрад Драгосаљић

И поред дуге традиције изучавања узајамних односа световне и духовне власти у средњовековној српској држави домаћа историографија се у скорије време различитим поводима и из различитих углова бавила прожимањима утицаја Моравске Србије и Српске цркве на крају XIV века.¹ Споменута истраживања заснована на значајним резултатима претходне генерације историчара² допринела су заокруживању, одређених, до тада постављених историографских дилема, или су у први план истакла она научна питања због којих је период последњих деценија XIV века препознат као епоха свеобухватних превирања.

Слабљење српске средњовековне државности после смрти цара Уроша и стварање новог геополитичког амбијента на Балканском полуострву неминовно су се одразили на односе које је Српска црква градила са измењеним световним окружењем. Такође, новонастале околности су битно утицале и на потребу да претенденти на државно-правни легитимитет обезбеде подршку најугледнијих црквених великодостојника за своје политичке програме и владарске аспирације. Крајем XIV века споменути процеси су се манифестовали кроз појаве, попут, учешћа политичких личности у измирењу Српске и Цариградске цркве 1375. године, секуларизацију црквених поседа, различите имовинско-правне спорове вођене пред световним и духовним судовима као и, можда најбитније, утицај политичких моћника на персонална

* Рад је настао у оквиру пројекта Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, *Српско средњовековно друштво у писаним изворима*, св. бр. 177025.

1 Марјановић-Душанић 2006; Антоновић 2014; Копривица 2014, Петровић-Фостиков 2014; С. Мишић 2014а.

2 Радојичић 1940; Богдановић 1975; Пурковић 1976; Михаљчић 1994; Благојевић 2004; Благојевић 2008; Спремић 2005.

решења приликом избора српског патријарха.³ С друге стране, повратни процес, односно утицај духовника на доношење кључних политичких одлука у кризним временима подједнако је преламао токове историје на једну, или на другу страну.⁴

С обзиром да се односи државе Лазаревића и Српске цркве протежу на период од готово шест деценија и да су током тог периода пролазили кроз различите фазе, у овом раду смо се определили да из нешто другачијег угла осветлимо један, у српској историографији често разматран „случај“ који, по нашем мишљењу, завређује преиспитивање.⁵ Он је био инициран вазалним одметништвом војводе Обрада Драгосаљића и представља огледало брзих промена, наглих заокрета на политичкој сцени у Моравској Србији и њеном окружењу после Косовске битке. Њега додатно одређује преплитање политичких утицаја световних власти и духовних институција у околностима све већег османлијског притиска на хришћанске балканске државе. Због своје сложености, „случај“ Обрада Драгосаљића прерастао је из локалног историјског догађаја у историографски ребус који је на различите начине заинтригирао многе истраживаче.⁶

Полазиште за анализу представља исправа породице Лазаревић сачињена у годинама после Косовске битке, а којом је окончан имовински спор настао око судбине баштинских поседа одузетих војводи Обраду.⁷ Да би се разумео историјски контекст у коме је исправа настала као епилог „случаја“ војводе Обрада, требало би подсетити на правну праксу која је била примењивана приликом властеоско-црквених спорова, или регулисања статуса одређених ктиторја и поседа у време кнеза Лазара. Нарочит однос који је кнез Лазар изградио са Српском црквом био је утемељен у његовој покровитељској улози приликом измирења Српске и Цариградске цркве. О томе је српска историографија у више наврата дала свој аргументовани суд, па ћемо овом приликом само констатовати да је одлучујућу политичку добит из процеса измирења међу обласним господарима извукао управо кнез Лазар.⁸ На трагу те политичке подршке господар Моравске Србије је себи и својој породици трасирао пут наследника немањихких владарских, али и ктиторских традиција, што се на најбољи начин промовисало посредством његове владарске идеологије и градитељске делатности, посебно у манастиру Хиландару.⁹ Успостављајући складне односе са Црквом, кнез Лазар је добио духовно и идеолошко утемељење своје власти. С друге стране, за повећање административно-управног, економског и војног капацитета државе било је од пресудне важности да успостави стабилне и јасно дефинисане односе са потчињеном властелом. После територијалног заокруживања области 1379. године кнез Лазар је

3 Неки од радова који се баве наведеним питањима: Соловјев 1928; Радојичић 1940; Пурковић 1976; Благојевић 2002; Антоновић 2014.

4 Благојевић 2008, 28-29.

5 Овај „случај“ су обележиле различите појаве: нарушавање вазалних односа, конфискација и трансфер баштине у пронију, десекуларизација феудалног поседа, учешће највиших црквених инстанци у доношењу политичких одлука, интервенцију врховне власти у имовинско-правну процедуру извршења нереализованог поклона манастиру, и аспекте ривалитета робдински повезаних српских династија.

6 „Случај“ војводе Обрада разматрали су многи историчари, међу њима: Радојичић 1940; Острогорски 1951; Божић 1975; Пурковић 1978; Михаљчић 1989; Шуица 2000; Благојевић 2002; Мишић 2014а; Ивановић 2016.

7 Шуица 2004, 111-114; Младеновић 2007, 156-161.

8 Богдановић 1975, 88-89; Михаљчић 1989, 99; Благојевић 2008, 28; Антоновић 2014, 142.

9 Михаљчић 1989, 72-107; Благојевић 2004, 347-349.

изградио хомогену државу са јасно успостављеном вазалном хијерархијом.¹⁰ Његове велможе су представљале стуб на коме су почивале организација и одбрана државе. Балансиран однос световне и духовне власти у Моравској Србији вођен прагматичним одлукама у време окончања једних и ишчекивања нових ратних сукоба, огледао се и у расплету дугогодишњег правног спора између Лазаревог властелина Црепа, господара Петруског крајишта, и манастира Хиландара на самом измаку седамдесетих година XIV века.¹¹ Одлука којом је окончан спор донесена је уз помоћ новоименованог патријарха Спиридона, Лазаревог блиског сарадника, како се доцније испоставило, кључне личности која је после Лазареве погибије 1389. године уз кнегињу Милицу усмерила политику Моравске Србије ка вазалном односу према Османлијама. Аргументација којом је разрешен судски процес у корист Црепа Вукославића била је правно утемељена, али су коначне пресуде могле бити донете како у корист властелина, тако, потпуно оправдано и у корист манастира.¹² Пошто се политичка ситуација усложњавала услед све очигледнијег османлијског притиска на околне земље, наметнула се потреба за јачањем војног и одбрамбеног капацитета Моравске Србије, поготово у рубним областима које је у једном појасу контролисао Цреп Вукославић. Одлуке које су у корист властелина Црепа сукцесивно доносили патријарх Јефрем, а потоми патријарх Спиридон биле су потврђене и заокружене повељом кнеза Лазара, који је исправу саставио тек пошто је српски патријарх донео свој коначни суд.¹³ Да је оданост и снага властеле била пресудна у наступајућим временима, осетило се веома брзо када су 1380. године на територији Петруског крајишта Цреп и Витомир сузбили први упад Османлија у Моравску Србију.¹⁴ Османлијска војска је током девете деценије XIV века убрзано напредовала ка централним деловима Балканског полуострва, што је условило подизање борбене готовости Моравске Србије, али и успостављање чвршћих веза са облашћу Вука Бранковића.¹⁵ Услед све веће османлијске претње, јасно дефинисани вазални односи, као и безрезервна оданост властеле свом сизерену постали су политички императив у држави кнеза Лазара. Уочи Косовске битке у средишту друштвених процеса нашао се и војвода Обрад Драгосаљић, припадник старог српског племства из краја око Брвеника код Ибра.¹⁶ Иако је повод био другачији, Обраду су, као и код Црепа Вукославића, потврду статуса поседа исправама регулисале њему надређене световне и црквене власти. На основу сачуваних повеља се види да су се Обрадови баштински поседи налазили у власништву његове породице, бар две генерације уназад и да претходно нису били предмет било каквог спора.¹⁷ Област која је обухватала поседе породице Драгосаљић поред стратешког, имала је и привредни значај, с обзиром да су се у њој налазили и рудници, о чему се зна на основу назива локалитета Суво Рудиште и потока Рудница.¹⁸ О војводи Обраду немамо других података све до споменуте повеље манастиру Хиландару којом су Лазаревићи заједнички приложили цркву Св. Ваведења Богородичиног у Кукњу са три села. Управо

10 Шуица 2000, 31; Мишић 2014, 13; Ивановић, 2014, 88.

11 Михаљчић 1994, 83-88; Благојевић 2004б, 288; Спремић 2005, 427; Ивановић 2014, 82-83; Мишић 2017, 294.

12 Михаљчић, исто; Шуица 2000, 117-118.

13 Исто; Младеновић 2003, 222-227.

14 Шуица 2000, 119.

15 Шуица 2014, 106-107.

16 Шуица 2000, 110.

17 Исто.

18 Милојевић 1987, 14.

та повеља само делимично је разоткрила динамичан део прошлости Моравске Србије који се одигравао у месецима и првим годинама после Косовске битке 1389. године.

Из експозиције заједничке исправе Лазаревића сазнаје се неколико кључних података релевантних за нашу тему:

1) да је Обрад Драгосаљић наменио и обећао цркву Ваведена Богородичиног са поседима Хиландару, али да свој дар манастиру није реализовао;

2) да је починио извесну „неверу“ према Лазаревићима због чега су му они у неком тренутку одузели баштинске поседе;

3) да су конфисковани баштински поседе војводе Обрада претворени у државне, тј. владарске поседе Лазаревића и да су дати у пронију неком њиховом неименованом властелину;

4) да су хиландарски монаси, предвођени кир Герасимом, старијим братом Вука Бранковића дошли на двор Лазаревића са циљем да им се уступи некада обећано добро;

5) да су Лазаревићи уз сагласност патријарха Данила, архијереја и властеле донели одлуку да изађу у сусрет хиландарским монасима, десекуларизују пронију и уступе им спорне поседе, али не као поклон војводе Обрада, већ као свој дар.

Образложење и контекстуализовање наведених исказа издвојених из исправе омогућило би боље разумевање хронологије и природе „случаја“ војводе Обрада Драгосаљића¹⁹ у који су, поред Лазаревића, на различите начине били укључени врх Српске цркве, хиландарско братство, а на посредан начин Вук Бранковић и Османлије. Наше мишљење је да је повељом Хиландару овековечен први, али ограничен покушај рестаурације моћи породице Лазаревић у једном сасвим специфичном, а до данас не и са сигурношћу хронолошки прецизираном, политичком тренутку после Косовске битке, када је Вук Бранковић још увек био најзначајнија политичка фигура међу српском обласном господом.

Прво питање везано за „случај“ војводе Обрада на које извори не пружају директан одговор је због чега Обрад Драгосаљић није извршио обећани дар Хиландару, о чему су српски монаси приложили писане доказе приликом свог боравка на двору Лазаревића.²⁰ Као предуслов за поклон манастиру, војвода Обрад је неопходну писану потврду о баштинским поседима тражио и добио од кнеза Лазара, а потом и патријарха Спиридона почетком 1388. године.²¹ Узимајући у обзир датум добијања наведених исправа од световних, а потом црквених власти уочи битке на Косову, може се претпоставити да су политички услови утицали на то да Обрад привремено одложи извршење донације Хиландару. С обзиром да се после Косовске битке политичка ситуација у Моравској Србији и области Вука Бранковића у потпуности изменила, реализација обећаног поклона манастиру у времену хаоса који је наступио била је доведена у питање.²² Исказ Константина Филозофа да су тада избиле „међусобне борбе оних који су овима (Лазаревићима) били подручни, док су други били као самостални“ сведочанство је немира који су дестабилизовали Моравску Србију после Лазаревог погибије.²³ У том метежу Обрад је, имајући у виду геостратешку позицију његових

19 Иако су у историографији разматрани различити аспекти ове исправе и њене садржине, сматрамо да поједини елементи исправе још увек нису довољно растветљени, пре свега, аргументација хронологије, мотиви доношења одлуке државног сабора и последица правног чина погосподаре Моравске Србије на крају XIV века.

20 Шуица 2004, 112-113.

21 Младеновић 2003, 201-214; Благојевић 2004, 350.

22 Калић 1989, 185-186.

23 К. Филозоф 1936, 61; Шуица 2004а, 10-11.

поседа уз рубни део области Вука Бранковића, вероватно стао уз њега, као прокламованог наследника кнеза Лазара.²⁴ Материјални и економски ослонац баштинског поседа уочи, а нарочито у првим месецима после Косовске битке, био је од пресудног значаја за стицање војног преимућства у локалним оквирима, па се може претпоставити да су војводи Обраду приходи са тих поседа били неопходни за одржање пуног борбеног и стратешког капацитета. Поједина правила и процедуре спровођени у претходном периоду, после Косовске битке сузбог османлијског притиска били значајно ограничени, или неоствариви.

Остављајући по страни прави разлог нереализованог дара манастиру Хиландару, исправа Лазаревића нас води до следећег феномена, а то је конфискација поседа због почињене „невере“. Одузимању баштинског, по природи неутуђивог власништва, претходила је извесна непослушност, одметање, односно кршење вазалне заклетве коју је војвода Обрад засновао према кнезу Лазару, остаје отворено питање да ли и према његовим наследницима. У недостатку вести из поузданих извора, историографија није била у могућности да утврди о о каквој врсти нелојалности је реч, а која је резултирала, у најмању руку, губитком баштинских поседа. Извесно је да је Обрад своју неверу према Лазаревићима починио у периоду непосредно после Косовске битке за време унутрашњих немира који су тада погодили Моравску Србију. Једна од могућности је да је војвода Обрад учествовао у сукобима властеле споменутим код Константина Филозофа, при чему је имао прилику да додатно стекне имовинску корист на територији жупе Брвеник, која је уочи битке припадала браћи Мусић, сродницима Лазаревића.²⁵ Имајући у виду географски положај породичних поседа породице Драгосаљић, највећи број историчара сматра да је Обрадово неверство било последица раскида вазалне обавезе према Лазаревићима услед приклањања господину Вуку Бранковићу.²⁶ За разлику од Лазаревића који су уз подршку патријарха Спиридона и сабора донели одлуку да се потчине Бајазиту I, Вук Бранковић је заступао став да је он предоређен да у датим околностима наследи свога таста, кнеза Лазара и продужи отпор Османлијама. Наведена претпоставка о Обрадовом политичком заокрету се чини вероватном, с обзиром да су његови поседи могли постати део територије под непосредним утицајем Бранковића. Мотиве за Обрадов политички став би требало тражити у унутрашњој кризи области Лазаревића, неслагању са признавањем врховне власти Османлија и Вуковим државничким претензијама наследника кнеза Лазара.²⁷ Један од наведених начина и разлога исказивања нелојалности према Лазаревићима не искључује и други. Уколико је војвода Обрад пришао Вуку Бранковићу, онда је таква „невера“ према Лазаревићима могла остати несанкционисана све док је Вук, под чију се врховну власт Обрад ставио, имао политичку и војну премоћ. На основу наведеног може се претпоставити да Лазаревићи одлуку о одузимању поседа нису били у могућности да одмах спроведу у дело и разбаштињеном властелину конфискују имовину. Не може се са сигурношћу одредити колико је времена прошло од тренутка доношења до реализације одлуке о одузимању поседа. Обрадов пад је, уколико прихватимо став историографије и његово одметништво од Лазаревића, био синхронизован са слабљењем утицаја Вука Бранковића, што је било директно условљено плановима и војним присуством Османлија у Мораској Србији, или непосредној близини Вукове државе.

24 Милојевић 1987, 16-17; Спремић 2005, 432; Шуица 2011, 242.

25 Милојевић 1987, 11-12; Шуица 2000, 130.

26 Милојевић 1987, 16-17; Шуица 2000, 112-113; Благојевић 2000, 56; Мишић 2017, 295.

27 Исто.

Породично савладарство Лазаревића било је ефикасно у оној мери у којој су уз подршку врха Српске цркве могли да успоставе стабилну власт над својим поданицима и спроводе на државном сабору договорену спољну и унутрашњу политику.²⁸ С обзиром да је патријарх Спиридон, близак сарадник Лазаревића, преминуо 11. августа 1389, у управљању Српском црквом је настао одређени вакуум који се одразио и на стабилност Моравске Србије. Због тога је крајем те године, у најтежем политичком тренутку, породици Лазаревић била ускраћена чак и, до тада неупитна, црквена-институционална подршка. Мало је вероватно да је наредни патријарх, поново изабрани Јефрем, могао безрезервно стати иза одлука које су ишле на штету Бранковића, његових дотадашњих покровитеља.²⁹ Истовремено, настављен је османлијски притисак на Моравску Србију, али и суседне области који се огледао у спорадичним акинџијским упадима током 1389. године.³⁰ Унутрашња ситуација се делимично стабилизовала када је дошло до промена у врху цркве и за патријарха изабран Данило, који је представљао важан ослонац Лазаревићима.³¹

Први историјски тренутак у коме су Лазаревићи озбиљније консолидовали своју власт и могли предузети кораке против одметнутог војводе Обрада везан је за пролеће/лето 1390. године. У склопу вазалног потчињавања Лазаревића Османлије су упутиле војне одреде у Моравску Србију са циљем организовања заједничких ратних операција против Краљевине Угарске. Том приликом Османлије су обезбедиле стабилизовање унутрашњих политичких прилика у области Лазаревића, јер је то био предуслов за вођење рата на северним границама.³² Османлијска војска је својим војним ауторитетом наметнула унутрашњи мир, али и извршила притисак на околне територије са којима се Моравска Србија граничила.³³ О све присутнијој опасности од Османлија и ограниченом пољу деловања оних српских господара који су одржавали независан политички статус у односу на Бајазита I, сведочи и писмо које су почетком маја 1390. године Дубровчани послали Вуку Бранковићу, а којим му пружају тражени азил, уколико га нападну „Турци, Угри или други неко“.³⁴ Не зна се у којој мери је Вук заиста био угрожен у том тренутку, али је извесно да је његова аутономија заснована на одређеном политичком и војном капацитету потрајала још две године. Извори не пружају наговештај да ли је Обрад Драгосаљић, заједно са Вуком издржао први притисак Османлија, или су Лазаревићи већ тада сузбили некадашег поданика.

Нова фаза осипања Вукове моћи започела је годину дана касније крајем 1391. и протегла се на почетак 1392, када су Османлије заузеле Скопље, један од два кључна града у његовој држави.³⁵ Током 1392. године, свакако до јесени, Вук Бранковић је признао врховну власт султана Бајазита I и постао његов вазал. У првој половини 1392. године османлијски војни одреди су били веома активни у централним деловима Балканског полуострва, о чему сведоче њихови упади преко територије Моравске Србије у област Срема у јужној Угарској.³⁶ Озбиљне освајачке намере Османлија наговестили су нереализовани брачни планови из 1392. године између Бајазита I и Ладислава Напуљског, који су имали за циљ борбу против заједничког непријатеља,

28 Благојевић 2004а, 357-359.

29 Пурковић 1976, 123-125; Шуица 2014, 128-129.

30 К. Филозоф 1936, 61; Калић 1989, 185-186.

31 Пурковић 1976, 127.

32 Трпковић 1959, 103-105; Šuica, Rudić 2017, 92.

33 Благојевић 2009, 36.

34 Стојановић 1929, 141.

35 Шуица 2014, 143-144.

36 Трпковић 1959, 112.

угарског краља Жигмунда Луксембуршког.³⁷ Управо, лета 1392. године султан Бајазит I прешао је из малоазијског у европски део државе, чиме је извршен додатни притисак на хришћанске господаре, Вука Бранковића, Ђурђа II Страцимировића Балшића, трновског цара Ивана Шишмана.³⁸ Закључак је да су до средине 1392. године Лазаревићи могли да искористе слабљење позиције Вука Бранковића, поврате свој утицај у области дела жупе Брвеник који се налазио у поседу војводе Обрада Драгосаљића и разбаштине одметнутог властелина. Тешко је поверовати да је Обрад после збивања из 1392. године и Вуковог потчињавања Османлијама могао да делује самостално и измакне политичким одлукама Лазаревића.

За спровођење одлуке о одузимању и пренамени баштинских имања некадашњег вазала, наследницима кнеза Лазара је требало извесно време. Конфискација је представљала само једну фазу у претварању властеоске баштине у владарски посед. Пренамена природе земљишног добра морала је да прође одређену процедуру уз сагласност врховне инстанце, односно господара Моравске Србије. Према мишљењу Георгија Острогорског, овај чин, конкретно, „случај“ Обрада Драгосаљића, имао је за циљ јачање система проније, који је истовремено водио јачању централне власти у држави и подстицању оданости властеле, јер је властелин-пронијар земљишно имање добијао на условно коришћење, чиме се повећавала и његова зависност у односу на владара.³⁹ С обзиром да је „једном извршена конфискација земљопоседа властеле због почињене невере... имала трајни карактер“⁴⁰, а да је такав посед, потом, безусловно припадао владару, остаје отворено питање разлога доношења одлуке о уступању проније манастиру, о чему ће бити речи у даљем тексту, јер владари нису били у обавези да изврше претходно уговорен поклон. Није познато да ли су Лазаревићи имали сазнања да је одузета Обрадова баштина била већ завештана манастиру Хиландару, што је подразумевало пренамену баштине у манастирски, а не пронијарски посед. Није тајна да су односи између Лазаревића и Хиландара у ово време били затегнути и да је утицај Бранковића у српском светогорском манастиру био преовлађујући,⁴¹ па је могуће да су Лазаревићи и свесно пренебрегли ту чињеницу. На „случају“ војводе Обрада, а нарочито на спровођењу одлуке о одузимању поседа и претварања у пронију преламају се сложени односи између световне власти Моравске Србије и две струје унутар Српске цркве. Имајући у виду претходне одлуке црквених инстанци по питању потврде промене, или потврде статуса поседа, као што су исправе патријарха Спиридона и кнеза Лазара, извесно је да је у овај процес био укључен и врх Српске цркве, пре свега патријарх Данило, поготово што је у пронију преведена и црква Св. Ваведена Богородичиног у Кукњу.⁴² Нови, привремени власник је уведен у посед, а колико је пронијар уживао у свом новостеченом иметку, пре него што му је одузет, такође није познато.

Следећа фаза у реконструкцији „случаја“ Обрада Драгосаљића тиче се времена доласка хиландарског посланства предвођена монахом манастира Св. Павла, Герасимом Бранковићем на двор Лазаревића и коначног регулисања правног спора око власништва

37 Filipović 2018, 25-26.

38 Шуица 2014, 144-145.

39 Острогорски 1951, 145; Ивановић 2016, 325.

40 Благојевић 2000, 57.

41 Спремић 2005, 432.

42 Острогорски 1951, 145.

над поседима.⁴³ Познато је да је спор окончан у корист светогорских монаха, али, према нашем мишљењу, и самих Лазаревића. Један од важних елемената у реконструкцији „случаја“ војводе Обрада представља прецизније датовање исправе кнеза Стефана, кнегиње Милице и Вука Лазаревића о дару цркве у Кукњу са поседима манастиру Хиландару. Успостављање хронологије доношења исправе у великој мери зависи од утврђивања времена доласка посланства Хиландараца у Моравску Србију. Поред тога, у разматрање би требало узети и ситуацију када су Лазаревићи били у могућности да уступе пронијарски посед манастиру, а да при томе не наруше војни капацитет своје државе, односно када су политичке околности допуштале такву врсту имовинско-правне радње. Рецентна историографија је датовање доласка посланства и издавање исправе сместила у 1392. годину, што се чини вероватним, мада се хронолошки оквири, ипак могу протегнути и на наредну 1393. годину.⁴⁴ Хиландарци, који у првим годинама после Косовске битке нису били у добрим односима са Лазаревићима, могли су стрепети за судбину обећанихседа од тренутка када је Обрад Драгосаљић изгубио своје политичке позиције и остао незаштићен у односу на бивше сизерене. Уколико се војвода Обрад претходно приклонио Вуку Бранковићу, у том случају је и њихов статус био повезан, па би одређивање временског оквира доласка монаха на двор Лазаревића 1392. године било у вези са претходно извршеним политичким променама у Моравској Србији, процесом слабљења Вука Бранковића, али и међународним околностима које су условљавале безбедно кретање на Балканском полуострву.

Наиме, комуникациони правци ка Моравској Србији и унутар ње 1392. године су били често изложени спорадичним, али озбиљним претњама османлијских акинџија, што је путовања претварало у ризичне авантуре. Због тога је у првој половини године, све до доласка султана Бајазита I на Балканско полуострво, услед опште несигурности, за Дубровчане била на снази забрана одласка у српске земље.⁴⁵ Забране су биле на снази у два наврата. Први пут је суспензија путовања трајала све до јула 1392, да би била поново активирана 26. септембра и трајала је све до средине октобра.⁴⁶ Почетком године, у касну зиму, или у рано пролеће одиграо се добро познати продор Османлија у Босну, свакако пре 15. априла, када је краљ Дабиша обдарио Хрвоја Вукчића поседима.⁴⁷ Предузимање тог похода је довело до додатне нестабилности у централним деловима Балканског полуострва. У мају месецу један војни контингент Османлија провалио је у област приморја, па су Дубровчани у то време разматрали могућност повлачења својих грађана са свом имовином из Скадра, који је спадао у градове угрожене турским војним операцијама.⁴⁸ Дакле, 1392. године готово синхронизовано су се одигравали упади Османлија преко српских територија у јужну Угарску, Босну, као и

43 Да је Герасим у оквиру овог посланства наступао као монах Св.Павла видети Спремић 2005, 432-433; Спремић 2005а, 410.

44 О ранијем датовању исправе видети Шуица 2004, 108-110. У овом раду користимо прилику да коригујемо хронологију издавања повеље коју смо саопштили приликом публиковања критичког издања Шуица 2004, када смо као хронолошке међе поставили 1392. и 1396. годину. На малу вероватноћу тако касног *terminus ante quem* недавно је указао Мишић 2017, 295, нап. 12. Датовање око 1392. у скорије време заступали су Благојевић 2004, 359, мада је касније допустио да је хиландарско посланство дошло у Моравску Србију 1392-1395, када је издата исправа, Благојевић 2009, 36, нап. 121; Мишић 2014а, 10; Копривица 2014, 119.

45 Историја српског народа 1982, 51 (С. Ћирковић); Спремић 1994, 39.

46 Божић 1952, 13, нап. 58.

47 Сима Ћирковић је датовао овај поход у пролеће 1392. године, Ћирковић 1964, 171. Ђуро Тошић је хронолошку границу померио на почетак 1392. године, Тошић 1995, 88.

48 Историја Црне Горе 1970, 58 (И. Божић).

провале ка областима северне Албаније и Јадранског мора. Додатну неизвесност уносили су и споменути политички планови о савезу Бајазита I и Ладислава Напуљског. Уочи угарско-турских борби око Дунава јуна месеца, приликом закључивања уговора једног Дробњака са тројицом Дубровчана о преносу робе на територију Вука Бранковића, сазнаје се да су и у тој области Дубровчани ишчекивали напад Турака.⁴⁹ Наведени податак говори у прилог чињеници да Вук Бранковић у касно пролеће још увек није признао супрематију Османлија, а да је готово читав регион био дестабилизован. Колико је 1392. године ситуација била ризична за „обичне путнике“, може се закључити на основу податка да су један дубровачки патрициј и трговац допали османлијског ропства, али су касније ослобођени захваљујући предузетим дипломатским акцијама.⁵⁰ Наведена трговачка и транспортна ограничења упућују на политичку и егзистенцијалну нестабилност у широком географском потезу не само српских, већ и других балканских земаља. Она су била иницирана османлијским разбојништвима, организованим озбиљним војним походима, или политички мотивисаним притисцима, па би наведене периоде требало искључити као мало вероватне за предузимање путовања хиландарских монаха у Моравску Србију.

Ситуација је почела да се стабилизује са променама које су наступиле постепеним обнављањем моћи Лазаревића и притиском Османлија на Вукову област после доласка Бајазита I у европски део Османског царства. О попуштању тензија између Моравске Србије и области Бранковића сведочи боравак кнегиње Милице у лето 1392. године у Приштини, тадашњој престоници Вука Бранковића.⁵¹ Кнегиња Милица је могла несметано да борави на територији свога зета, што није био случај годину дана раније, приликом преноса моштију кнеза Лазара.⁵² Односи између две родбински повезане српске династије су могли да се уравнотеже само уколико је Вук признао врховну власт Бајазита I, или приводио преговоре о том политичком чину крају. То је био предуслов за успостављање несметаних веза Лазаревића и Бранковића. Периоди мира успостављени су током лета, а након једног краћег прекида настављени од средине октобра 1392, јер је тада обустављена забрана кретања дубровачких трговаца ка српским земљама. Уколико се узме у обзир да је Вук Бранковић 21. новембра 1392. издао повељу којом на себе презуима плаћање данка Османлијама за хиландарске поседе који су се налазили на његовој територији,⁵³ извесно је до тада дошло до смиривања политичких и војних напетости са Османлијама. Крајем године опет је била успостављена несметана комуникација унутар Балканског полуострва. Монах Гервасије који је у име манастира Хиландара боравио у Приштини на двору Вука Бранковића новембра 1392. године није учествовао у посланству Хиландараца које се отпутовало на двор Лазаревића предвођено кир Герасимом, тако да се не може искључити ни синхронизованост активности хиландарских монаха поводом регулације статуса, или прихода њихових поседа у српским земљама.⁵⁴

Током 1393. године, поред стабилизовања унутрашњих политичких прилика, дошло је и до значајних промена у Моравској Србији озваничених проглашењем

49 Спремић 1994, 39;

50 Krekić 1991, 94.

51 Стојановић 1929, 179-180; Крекић 1984, 172-173; Јиречек 1892, 102, бр. 51.

52 Ћоровић 1929, 95-96; Шуица 2014, 135-139.

53 Бојанин 2010, 147-158.

54 У посланству на двор Лазаревића поред Герасима који није био сабрат хиландарске киновије, учествовали су хиландарски монаси Силвестар, Јаков и Симон, игуман ораховачки. Шуица 2004, 112, 118.

пунолетства кнеза Стефана Лазаревића и замонашењем кнегиње Милице. Османлије су те године преусмериле правац својих освајања ка Трновској Бугарској, чиме је северна граница државе Лазаревића била изузета дотадашњих ратних потреса.⁵⁵ Смиривањем политичке ситуације 1393. године у Моравској Србији је створен простор за решавање текућих питања попут одлучивања о коначној судбини поседа војводе Обрада, па је посланство из Хиландара без тешкоћа могло стићи на двор Лазаревића и у том периоду.⁵⁶ Државни сабор на коме су донете одлуке евидентирани у исправи одиграо се свакако пре Милициног замонашења. Историчари су као главне аргументе за издавање исправе 1392. године наводили, поред Милицине мирске титуле, специфичну интитулацију кнеза Стефана у којој се каже да је кнез „благоверни господин Србима, Посавини и Подунавским земљама.“⁵⁷ Спомен Посавине у Стефановој титули истицан је као *terminus ante quem* издавања исправе, јер су, наводно, до 1392. Лазаревићи у свом поседу држали Мачву, која је потом прешла у руке Угарске.⁵⁸ На основу закључака Симе Ћирковића поседи Мачванске бановине које је Никола Горјански Млађи преузео 1392. године, о којима се говори у повељи краља Жигмунда Луксембуршког, налазили су се у данашњем Срему и Славонији са леве стране тока реке Саве и не односе се на мачванске поседе јужно од реке који су припадали Лазаревићима.⁵⁹ Због тога се, а имајући у виду и друге наведене околности, година одржавања државног сабора и издавање повеље поводом „случаја“ војводе Обрада може са 1392. протегнути и на 1393. годину.

Подршка патријарха Данила доношењу и спровођењу одлука Лазаревића почетком последње деценије XIV века, утицала је на стабилизовање њихове власти у Моравској Србији. Учешће патријарха у стварању култа Св. кнеза Лазара представља само један вид те подршке.⁶⁰ У нашој исправи из 1392/3. се изричито напомиње да је кнез Стефан Лазаревић коначну одлуку донео тек након договора са „господином преосвећеним патријархом кир Данилом и са митрополитима и часним игуманима и властелом.“⁶¹ У периоду када су господари Моравске Србије пали у сенку политичког деловања и међународног признавања примата Вуку Бранковићу,⁶² патријарх Данило је представљао најснажнију институционалну подршку која је омогућила одржавање владарског и династичког континуитета Лазаревића у окриљу немањихког наслеђа. Пренамена Обрадовог поклона у дар кнеза Стефана, кнегиње Милице и Вука на државном сабору симболички је означила покушај повратка политичког угледа породице Лазаревић преко обнављања ктиторских права успостављених за време кнеза Лазара. Кнез Стефан је у повељи истакао да је добротинство учињено „у славу Богу и на дар пречистој Богородици, и у помен вечни и за душевну корист себи и родитељима мојим светопочившем великом кнезу Лазару и мајци ми кнегињи Милици и вазљубљеном брату ми Вуку.“⁶³ Милош Благојевић је сматрао да, и поред тога што је у исправи истакнут „вечни помен“, овај чин није представљао прибављање ктиторских права, „поготово што од тог тренутка па скоро једну и по деценију (Стефан) није

55 Мантран 2002, 53.

56 Могућност да се сабор одржао и да је читав случај разрешен у периоду 1392-1393. године изнела је и М. Копривица, 119.

57 Шуица 2004, 111.

58 Радојичић 1940, 41-42; Динић 1978, 47-48; Пурковић 1978, 32.

59 Ћирковић 2008, 15-16.

60 Радојичић 1940, 78-79 ; Марјановић-Душанић 2006, 79.

61 Шуица 2004, 112.

62 Шуица 2011а,30-31.

63 Исто, 114.

приложио ништа“.⁶⁴ Као још један од аргумената у прилог таквом закључку изнесено је ускраћивање годишњег новобрдског дохотка Хиландару, успостављеног за време кнеза Лазара.⁶⁵ С друге стране, Лазаревићи су, свакако уз подршку патријарха Данила, донели одлуку о правном чину која је имала идеолошке манифестације, а Милош Благојевић је препознао да се овом повељом „недвосмислено стављало до знања да је Стефан Лазаревић највернији чувар обичаја Немањића, па према томе, и њихов легитимни наследник“⁶⁶, што би ишло у прилог обнове ктиторских права у манастиру. Уважавајући претходне ставове историографије, мишљења смо да садржај исправе, ипак, сведочи о једном историјском тренутку у коме се веома сложена политичка ситуација окренула у корист Лазаревића, а на штету Вука Бранковића и да су Лазареви потомци покушали да рестаурирају своја ктиторска права у Хиландару. Тај период је започео у лето 1392. године, а потрајао је све до јесени 1393. године. Омеђен је Бајазитовим преласком из Мале Азије на Балканско полуострво и састанком његових хришћанских вазала у Серу.⁶⁷ Тадашњи успон Лазаревића је био условљен ситуацијом у којој је и Вук Бранковић признавао врховну власт султана, чиме је маневарски простор за његово самостално политичко деловање био ограничен. У оквиру наведеног хронолошког оквира додатни *terminus ante quem* издавања исправе био би датум Милициног замонашења. Покушај успостављања прекинутих веза Лазаревића са Хиландаром, очигледно није имао дуготрајнији ефекат, јер су се политичке околности убрзо преокренуле када је после сабора у Серу октобра 1393. један део хришћанских владара и обласних господара, укључујући и Вука Бранковића, одлучио да раскине вазалне односе и супротстави се османлијском суверену.⁶⁸ Односи Лазаревића и Хиландара се нису поправили дужи низ година, чак ни када је Вук Бранковић утамничен, а највећи део његове области прешао у руке Лазаревих наследника. Досадашња историографија је у више наврата истицала да је губитком сваког пронијарског имања у овом периоду опадала војна моћ Лазаревића, па је због тога сматрано да је одлука о додели проније Хиландару била изнуђена под Вуковим политичким притиском.⁶⁹ Наш став је да су у наведеном, релативно мирнодопском, периоду Лазаревићи били у повољној политичкој ситуацији, да су имали могућност да искористе властелинско добро за своје интересе и компензују његово уступање борбом за повратак угледа и утицаја у Хиландару, али и у регионалним оквирима.

„Случај“ војводе Обрада Драгосаљића представља истраживачку призму кроз коју се преламају сфере политичких утицаја регионалних сила, трагања за континуитетом српске државности, друштвене промене, као и значајна улога Српске цркве и хиландарских монаха на самом крају 14. века. Финална фаза која је довела до

64 Благојевић 2004, 351.

65 Историјско питање укидања и потом поновног донирања 100 литара сребра прихода царина рудника у Новом Брду манастиру Хиландару до сада је било предмет пажње више историчара, Благојевић 2000, 57; Мишић 2017, 295. Овом приликом се нећемо упуштати у дубљу анализу, али ћемо напоменути да утврђивање времена суспензије годишњег новобрдског дохотка и правих мотива за такву одлуку Лазаревића захтева посебно истраживање и да није нужно везано за случај донирања Обрадове баштине.

66 Благојевић 2004а, 359.

67 Живојиновић 2006, 54.

68 Шуица 2014, 151-155.

69 Благојевић 2000, 56 ; Мишић 2017, 295.

разређења власништва и статуса поседа војводе Обрада, одиграла се у периоду између лета 1392. и јесени 1393. године, у време када су обустављени османлијски продори ка Угарској и Јадранском мору, а прилике у српским земљама биле релативно сређене. Тада се одиграо долазак хиландарских монаха на двор Лазаревића, донесене су одлуке државног сабора у корист монаха и издата владарска повеља. Спољне околности су диктирале развој ситуације на унутрашњем плану, па је преласком султана Бајазита I у балкански део Османског царства створен погодан амбијент за покушај рестаурације угледа Лазаревића, који је био условљен опадањем моћи Вука Бранковића. Исправа Лазаревића, којом су конфисковану баштину војводе Обрада, претворену у пронију, поклонили Хиландару као свој дар, и поред многих недоумица представља наговештај политичких промена у покосовском српском окружењу у коме је до тада најугледнији господар био Вук Бранковић. Експозиција повеље открива сложenu политичку ситуацију у Моравској Србији и око ње која је трајала само извесан краћи период. Извршењем правног чина, имовински-правно у корист манастира Хиландара, Лазаревићи су, одричући се без много последица једног пронијарског поседа, покушали да евоцирају своја ктиторска права која је стекао кнез Лазар и промовишу идеолошке владарске прерогативе кнеза Стефана као наследника немањићких традиција. Подршка врха Српске цркве и патријарха Данила приликом повлачења тих политичких потеза била је од суштинског значаја за учвршћивање положаја Лазаревића и угледа Моравске Србије. Са политичким променама које су се одиграле 1394. године покушај рестаурације веза Лазаревића са Хиландаром је био потиснут другим догађајима, али је подршка врха Српске цркве господарима Моравске Србије остала неупитна.

Литература

- Антоновић, М. (2014), „Српска црква и транзиција моћи од 1355. до 1402. године“, *Власт и моћ. Властела Моравске Србије од 1365. до 1402. године*, ур. С. Мишић, Крушевац, 137–148.
- Благојевић, М. (2000) „Секуларизација хиландарских поседа у средњовековној Србији“, *Осам векова Хиландара*, Београд, 51–58.
- Благојевић, М. (2004), „Кнез Лазар – ктитор Хиландара“, *Немањићи и Лазаревићи*, Београд, 335–354.
- Благојевић, М. (2004а), „Савладарство у српским земљама после смрти цара Уроша“, *Немањићи и Лазаревићи*, Београд, 355–389.
- Благојевић, М. (2004а), „Јединство и посвојеност српских земаља пре битке на Косову“, *Немањићи и Лазаревићи*, Београд, 277–301.
- Благојевић, М. (2008), „Српски сабори и сабори отачаства Немањића и Лазаревића“, *Глас САНУ CDX, Одељење историјских наука*, књ. 14, 1–40.
- Благојевић, М. (2009), „О издаји или невери Вука Бранковића“, *Зборник Матице српске за историју* 79–80, 7–42.
- Богдановић, Д. (1975), „Измирење српске и византијске цркве“, *О Кнезу Лазару*, Београд, 81–90.
- Божић, И. (1952), *Дубровник и Турска у XIV и XV веку*, Београд.
- Божић, И. (1975), „Неверство Вука Бранковића“, *О Кнезу Лазару*, Београд, 223–239.
- Бојанин, С. (2010), „Повеља Вука Бранковића којом ослобађа манастир Хиландар плаћања „турског данка““, *ССА* 9, 147–158.

Динић, М. (1978), „Западна Србија у средњем веку“, *Српске земље у средњем веку*, Београд, 44-55.

Живојиновић М. (2006), „Драгаши и Света Гора“, *ЗРВИ* 43, 41-54.

Ивановић, М. (2014), „Структура властeosког слоја у држави кнеза Лазара“, *Власт и моћ. Властела Моравске Србије од 1365. до 1402. године*, ур. С. Мишић, Крушевац, 75–94.

Ивановић, М. (2016), „Пронија у држави српских деспота“, *ЗРВИ* 53, 324-341.

Историја српског народа II (1982), Београд.

Историја Црне Горе II-2(1970), Титоград.

Јиречек, К. (1892), *Споменици српски*, Споменик СКА XI

Калић, Ј.(1989), „„Страх турски” после Косова“, *Свети кнез Лазар, Споменица о шестој стогодишњици Косовског боја 1389–1989*, Београд, 185-193.

Константин Филозоф (1936), *Живот деспота Стефана Лазаревића*, Старе српске биографије XV и XVII века, приредио и превео Л. Мирковић, Београд.

Копривица, М. (2014), „Црквене прилике у време владавине кнегиње Милице“, *Кнегиња Милица-монахиња Јевгенија и њено доба*, ур. С. Мишић, Трстеник, 111–126.

Крекић, Б. (1984), „Ser Basilius de Basilio“, *ЗРВИ* 23, 171-183

Крекић, В. (1991), „The battle of Kosovo and international repercussions“, *Kosovo Legacy of Medieval Battle*, ed. by Wayne S.Vucinich, Thomas A. Emmert, University of Minnesota, Minneapolis, Minnesota, Volume 1, 89-108.

Мантран, Р.(2002), *Историја Османског царства*, Београд .

Марјановић-Душанић, С. (2006), „Династија и светост у доба породице Лазаревић: стари узор и нови модели“, *ЗРВИ* 43, 77-92.

Милојевић, С. (1986), „Мусићи“, *ИЧ* 33, 5-37.

Михаљчић, Р. (1989), *Лазар Хребелановић, историја, култ, предање*, Београд.

Михаљчић, Р. (1995), „Прилог српском дипломатару: даровнице властeosке породице Вукославића“, *Прошлост и народно сећање*, Београд, 83-94.

Мишић С. (2017), „Манстирски поседи у земљама Лазаревића (1390 – 1427)“, *Црквене студије* 14, 293-297.

Мишић, С. (2014), „Од земаљског кнеза до кнеза Срба-уздицање до владарске моћи“, *Власт и моћ. Властела Моравске Србије од 1365. до 1402. године*, ур. С. Мишић, Крушевац, 7–20.

Мишић, С. (2014а), „Кнегиња Милица и Лазарево наслеђе“, *Кнегиња Милица-монахиња Јевгенија и њено доба*, ур. С. Мишић, Трстеник, 7–16.

Младеновић, А. (2003), *Повеље кнеза Лазара*, Београд.

Младеновић, А. (2007), *Повеље и писма деспота Стефана*, Београд.

Новаковић, С. (1912), *Законски споменици српских држава средњег века*, Београд.

Острогорски, Г. (1951), *Пронија, прилог историји феудализма у Византији и у јужнословенским земљама*, Београд.

Петровић, В.- Фостиков А. (2014), „Цркве и манастири у повељама кнегиње Милице“, *Кнегиња Милица-монахиња Јевгенија и њено доба*, ур. С. Мишић, Трстеник, 127–138.

Пурковић, М. (1976), *Српски патријарси средњег века*, Диселдорф.

Пурковић, М. (1978), *Кнез и деспот Стефан Лазаревић*, Београд.

Радојичић, Ђ. Сп. (1940), „Избор патријарха Данила III и канонизација кнеза Лазара“, *ГСНД XXI*, 3-81.

Соловјев, А. (1928), „Једно суђење из доба кнеза Лазара“, *Архив за правне и друштвене науке* 3, књ. XVIII (XXXV), 188-197.

- Спремић, М. (1994), *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд.
- Спремић, М. (2005), „Бранковићи и Света гора“, *Прекинут успон, Српске земље у позном средњем веку*, Београд, 409-420.
- Спремић, М. (2005), „Бранковићи и Хиландар (1365-1427)“, *Прекинут успон, Српске земље у позном средњем веку*, Београд, 421-438.
- Стојановић, Љ. (1929), *Старе српске повеље и писма I–I*, Београд–Ср. Карловци.
- Тошић, Ђ. (1995), „Босна и Турци од Косовске до Ангорске битке“, *Зборник за историју БиХ I*, Београд, 85-97.
- Трпковић, В. (1959), „Турско-угарски сукоби до 1402“, *ИГ I–2*, 93-123.
- Ђирковић, С. (1964), *Историја средњовековне босанске државе*, Београд.
- Ђирковић, С. (2008), „Земља Мачва и град Мачва“, *Прилози КЈИФ I–4, књ. LXXIV*, 3-20.
- Ђоровић, В. (1929), „Силуан и Данило II, Српски писци XIV – XV века“, *Глас СКА I36*, 13-103.
- Filipović, E. (2018), „‘Colluding with the Infidel’: The Alliance between Ladislav of Naples and the Turks“, *Between Three Seas: Borders, Migrations, Connections, The Third Biennial Conference of the Medieval Central Europe Research Network, Zagreb*, 25-26.
- Шуица, М. (2000), *Немирно доба српског средњег века*, Београд.
- Шуица, М. (2004), „Повеља кнеза Стефана Лазаревића којом се Хиландару прилаже црква Ваведена Богородичиног у Ибру“, *ССА 3*, 107-123.
- Шуица, М. (2004а), „Властела кнеза Стефана Лазаревића (1389–1402)“, *Годишњак за друштвену историју I, година XI*, 7-30.
- Шуица, М. (2011), „О могућој улози Вука Бранковића у Косовској бици – прилог разматрању средњовековне ратне тактике“, *Споменица академика Симе Ђирковића, Зборник радова, књ. 25 Историјски институт*, Београд, 225-244.
- Шуица, М. (2011а), „Дубровачка писма: огледало друштвено-политичких промена у српским земљама (1389–1402)“, *Годишњак за друштвену историју 2, година XVIII*, 29-50.
- Шуица, М. (2014), *Вук Бранковић, славни и велможни господин*, Београд.
- Šuica, M., Rudić, S. (2017), „Princess Milica as the Ottoman Vassal – One Case of Multifaceted Serbian-Ottoman Relations at the End of 14th Century“, *Uluslararası Balkan Tahirive Kültürü Sempozyumu, Cilt I*, ed. A. Koyuncu, Canakkale, 88-118.

**ONE ASPECT OF RELATIONS BETWEEN SERBIAN CHURCH AND LAZAREVIĆ
PRINCIPALITY AT THE END OF THE 14TH CENTURY**

Reviewing "The Case" of Duke Obrad Dragosaljić

"The Case" of Duke Obrad Dragosaljić represents the complex historical convergence of regional political powers, the quest for the continuity of Serbian statehood, changes in social sphere and the decisive political influence of the Serbian Church and monks from Chilandar monastery at the end of the 14th century. The final phase that led to the conclusion of "the case" of Duke Obrad, took place between summer of 1392 and autumn of 1393, at the time when the Ottoman military campaigns to the Kingdom of Hungary, central Balkans and the Adriatic Sea were suspended or diminished, and the internal political stability in central Serbian principalities was partly re-established. This phase involved the arrival of monks from Chilandar monastery to the Lazarević Principality, the convocation of the State council, bringing the verdict in favour of the monks about the certain land properties and issuing of the charter. Regional political conditions that shaped the internal politics in the Lazarević Principality changed with the arrival of Ottoman ruler Bajazit I in the Balkan part of the Ottoman Empire during 1392. It was the first time after the Battle of Kosovo (1389) that Lazarević dynasty was able to make greater attempt to restore the political position, which was conditioned by the decline of their political rival and cousin lord Vuk Branković. The charter by which the confiscated heritage of Duke Obrad, transformed into pronia-feudal property, was finally given to Chilandar monastery as a donation from Lazarević family, shows the first indication of changes that, in forthcoming years, influenced the turbulent political setting in the central Balkans. By this donation Lazarević family attempted to restore their ktetor rights in Chilandar monastery, established during the rule of Prince Lazar, as well as to promote the ideological roots of the Prince Stefan's title as hereditary Nemanjić's regal traditions. The counselling support of the Serbian Church and Patriarch Danilo in the process of bringing political decisions was essential for restoring the reputation of Lazarević family and strengthening the political position of their Principality. With the political changes that took place in 1394, the attempt to restore Lazarević's relations with Chilandar monastery was suppressed by other events, but the support of the head of Serbian Church to Prince Lazar's successors was indisputable.

